

ใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง การปฏิบัติเครื่องดนตรีเบื้องต้น (๑)

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง การปฏิบัติดนตรี

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง การปฏิบัติเครื่องดนตรีเบื้องต้น (๑)

รายวิชา ศิลปะ(ดนตรีสากล) รหัสวิชา ศ ๒๒๑๐๔ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ประวัติของขลุ่ยรีคอร์เดอร์

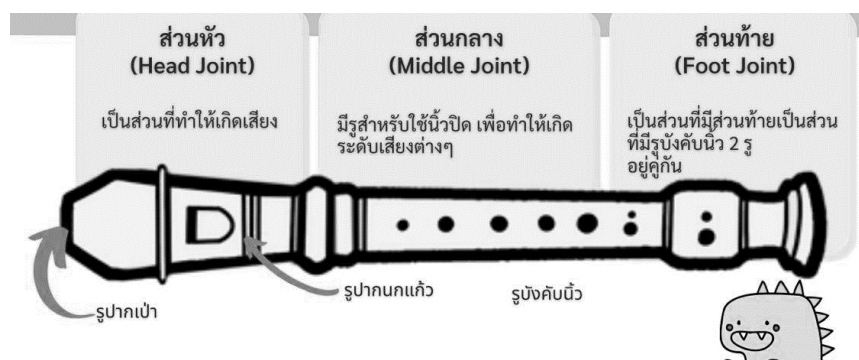
รีคอร์เดอร์ (Recorder) เป็นเครื่องดนตรีสากลประเภทเครื่องเป่าลมไม้ มีน้ำเสียงที่ใส ชัดเจน ขลุ่ยรีคอร์เดอร์สร้างขึ้นในศตวรรษที่ 14 ถือกำเนิดในทวีปยุโรปนิยมเล่นในสมัยยุคกลาง และมีความเจริญสูงสุดในช่วงยุคบาโรค (ค.ศ.1750-1820) แต่ความนิยมลดน้อยลงในช่วงศตวรรษที่ 18 เพราะถูกแทนที่ด้วยเครื่องดนตรีชนิดอื่นๆ

ปัจจุบันขลุ่ยรีคอร์เดอร์นิยมนำมาใช้ในการศึกษาดนตรี สำหรับผู้ฝึกขั้นต้นในการบรรเลงเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า

ลักษณะของขลุ่ยรีคอร์เดอร์

รีคอร์เดอร์ (Recorder) เป็นเครื่องดนตรีสากลประเภทเครื่องเป่าลมไม้ที่ไม่มีลิ้น มีลักษณะเป็นท่อรูปทรงกรวย โดยส่วนปลายของปากเป่าลงมายังส่วนปลายท่อจะค่อยๆ เล็กลงและแคบที่สุดบริเวณปลายของขลุ่ยรีคอร์เดอร์

มีปากเป่าและรูปิด-เปิด ที่ทำให้ขนาดความยาวของท่อที่ใช้ลมในการเดินทางในการเปลี่ยนเสียง ซึ่งทำให้เกิดระดับเสียงที่แตกต่างกัน ส่วนประกอบของรีคอร์เดอร์ (Recorder) แบ่งออกเป็น 3 ส่วนได้แก่ ส่วนหัว (Head joint) เป็นส่วนที่ผลิตเสียง ในส่วนของส่วนกลาง (Middle joint) และส่วนท้าย (Foot joint) เป็นส่วนที่ทำให้เกิดระดับเสียงต่างๆจากการใช้นิ้วปิดหรือเปิดรูบนเครื่องดนตรี เพื่อใช้ในการบังคับทิศทางลมให้เกิดระดับเสียง รีคอร์เดอร์ดั้งเดิมนั้นผลิตจากไม้เนื้อแข็งเช่น เมเปิ้ล(Maple) โรสวู้ด(Rosewood) แกรยาติลลา (Grenadilla) เป็นต้น

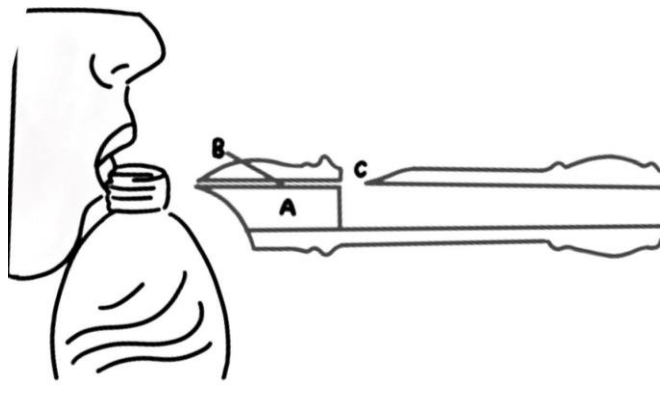

แต่ปัจจุบันรีคอร์ดเตอร์นิยมผลิตจากพลาสติก เนื่องจากมีราคาต่ำและง่ายต่อการดูแลรักษา ในส่วนของระบบนิ้วของรีคอร์ดเตอร์มีอยู่ 2 ระบบ คือระบบบาโรค และระบบเยอรมัน โดยความแตกต่างจะอยู่ที่การจัดเรียงของรูที่นิ้วกลาง และนิ้วนางมือขวา

ลักษณะการเกิดเสียงของขลุ่ยรีคอร์ดเตอร์

รีคอร์ดเตอร์ (Recorder) มีรูปแบบการเกิดเสียงแบบเดียวกันกับนกหวีด คือ บริเวณปากเป่านั้นจะทำช่อง (Wind way) เพื่อที่จะพุ่งเข้าไปกระทบกับปากนกแก้ว (Edge) ทำให้อากาศแยกออกเป็น 2 ทาง อากาศส่วนที่เข้าไปในตัวเครื่อง จะเกิดการสั่นสะเทือนภายในท่อ และเกิดเป็นคลื่นเสียงขึ้นมาในส่วนของระดับเสียงต่างๆ จะเกิดจากการเปิดและปิดรูบนขลุ่ยรีคอร์ดเตอร์ ซึ่งจะเปลี่ยนระยะทางในการเดินทางของลมภายในเครื่อง ถ้าหากปิดรูเยอะระยะเดินทางของลมยาว ระดับเสียงจะต่ำ หากปิดรูน้อย ระยะการเดินทางของลมสั้น ระดับเสียงจะสูง

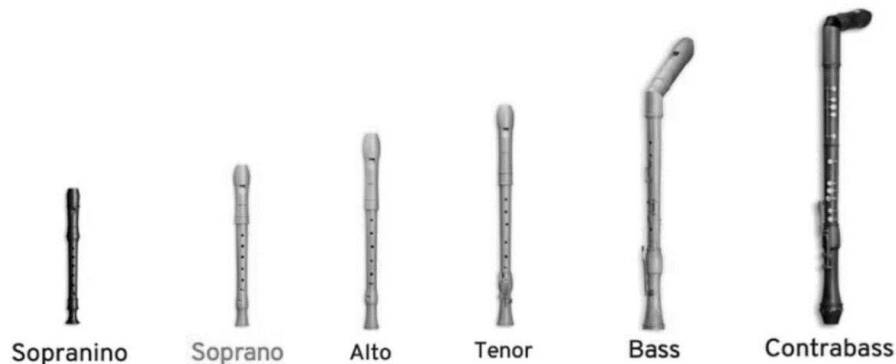

การเกิดเสียงของรีคอร์ดเตอร์คล้ายกับการเป่าขลุ่ย คือ เมื่อเป่าลมเข้าสู่ส่วนหัวของรีคอร์ดเตอร์ กระแสลมจะเดินทางตามช่องลม(B) บางส่วนจะกระทบกับขอบของรูปากนกแก้ว(C) ขณะที่บางส่วนเดินทางเข้าสู่ส่วนต่างๆ ของรีคอร์ดเตอร์ก่อให้เกิดเสียง

ประเภทของรีคอร์เดอร์

รีคอร์เดอร์มีหลากหลายชนิดตามระเสียงและขนาด โดยรีคอร์เดอร์ที่มีเสียงสูงกว่าจะมีขนาดเล็กกว่า ในปัจจุบันนิยมใช้บรรเลงด้วยรีคอร์เดอร์ทั้ง 6 ประเภท ได้แก่

- 1) โซปราโนโน (Sopranino) มีเสียงสูงที่สุดและมีขนาดเล็กที่สุด
- 2) โซปราโน (Soprano) ถูกใช้อย่างแพร่หลายมากที่สุด มีเสียงที่พอดีไม่แหลมเกินไป พอดี เล่นได้โดยง่าย
- 3) อัลโต (Alto)
- 4) เทเนอร์ (Tenor)
- 5) บาริโตน (Baritone)
- 6) เบส (Bass)
- 7) คอนทราเบส (Contra bass) มีขนาดใหญ่ที่สุดในบรรดาขลุ่ยที่รูปแบบ และมีเสียงต่ำที่สุด

การดูแลรักษาขลุ่ยรีคอร์เดอร์

หลังจากการเป่าขลุ่ยแล้ว ผู้เป่าควรปฏิบัติดังนี้

- 1) นำขลุ่ยซึ่งส่วนมากทำด้วยพลาสติกไฟเบอร์กลาสล้างด้วยน้ำอุ่นโดยผสมน้ำสบู่อ่อน ๆ หรือล้างด้วยน้ำสะอาดทุกครั้งหลังการใช้งาน
- 2) การต่อประกอบหรือดึงข้อต่อขลุ่ยรีคอร์เดอร์ ควรถอดข้อต่อด้วยการค่อย ๆ หมุนออกตามเข็มนาฬิกา ก่อนส่วนหัว (Head Joint) ที่ล้างสะอาดแล้วเช็ดด้วยผ้านุ่มที่สะอาดให้แห้ง ห้ามใช้การสะบัดให้แห้งเพราะขลุ่ยรีคอร์เดอร์อาจแยกหลุดออกจากกัน หล่นแตกได้ง่าย
- 3) การทำความสะอาดเช็ดด้วยผ้าที่นุ่มที่ส่วนกลาง (Middle Joint) และส่วนท้าย (Foot Joint) ด้วยวิธีการถอดข้อต่อออกจากกัน อาจจะใช้ไม้หรือแท่งพลาสติกทำความสะอาดสอดผ้าเช็ดข้างในตัวขลุ่ยให้สะอาด

- 4) เมื่อเห็นว่าแห้งดีแล้วควรทาวาสลินที่บริเวณข้อต่อต่าง ๆ เพื่อให้ข้อต่อง่ายต่อการประกอบเข้าด้วยกัน และไม่แน่นเกินไปเมื่อถอดทำความสะอาด
- 5) ควรเก็บใส่ซองหรือกล่องที่มากับตัวเครื่องให้เป็นระเบียบโดยวางไว้บริเวณที่ไม่ตกหล่น

พื้นฐานทฤษฎีดนตรีสากล

1. ค่าตัวโน้ตและตัวหยุด
 - 1) โน้ตตัวขาว หรือ Half Note หรือ Minim มีค่าเท่ากับ 2 จังหวะ
 - 2) โน้ตตัวดำ หรือ Quarter Note หรือ Crotchet มีค่าเท่ากับ 1 จังหวะ
 - 3) ตัวหยุดตัวขาว หรือ Half Rest หรือ Minim Rest มีค่าเท่ากับโน้ตตัวขาวแต่จะมีความหมายว่าให้หยุด 2 จังหวะ
 - 4) ตัวหยุดตัวดำ หรือ Quarter Rest หรือ Crotchet Rest มีค่าเท่ากับโน้ตตัวขาวแต่จะมีความหมายว่าให้หยุด 1 จังหวะ
2. บรรทัดห้าเส้น เป็นบรรทัดที่ใช้บันทึกสัญลักษณ์ทางดนตรี ใช้การอ่านจากซ้ายไปขวา
3. กุญแจโซ หรือ กุญแจซอล (G clef/Sol clef/Treble clef) เป็นสัญลักษณ์ที่บันทึกอยู่ที่ส่วนหน้าสุดบนบรรทัดห้าเส้น ใช้เพื่อแสดงระดับเสียงของโน้ตที่บันทึกอยู่บนบรรทัดห้าเส้นนั้น โดยมีตัวโน้ตที่บันทึกอยู่บนเส้นที่ 2 ของบรรทัดห้าเส้นจะมีเสียงโซ หรือเสียงซอล
4. เครื่องหมายประจำจังหวะ
เครื่องหมายประจำจังหวะ (Time Signature) เป็นสัญลักษณ์ที่เป็นตัวเลขบันทึกอยู่ที่ส่วนหน้าถัดจากกุญแจโซบนบรรทัดห้าเส้น ใช้เพื่อกำหนดค่าของตัวโน้ตและตัวหยุด และจำนวนจังหวะใน 1 ห้อง
 - 4.1) เครื่องหมายประจำจังหวะ 2/4
 - เลขตัวบน คือ 2 หมายความว่าใน 1 ห้องมี 2 จังหวะ
 - เลขตัวล่าง คือ 4 หมายความว่าโน้ตตัวดำ มีค่าเท่ากับ 1 จังหวะ
 - เครื่องหมายประจำจังหวะ 2/4 หมายความว่าในเพลงนี้มี 2 จังหวะใน 1 ห้อง

การอ่านโน้ตตามระดับเสียงบนบรรทัดห้าเส้น

- 1) โน้ตตัว B มีตำแหน่งอยู่บนเส้นที่ 3 ของบรรทัดห้าเส้น
- 2) โน้ตตัว A มีตำแหน่งอยู่ในช่องที่ 2 ของบรรทัดห้าเส้น
- 3) โน้ตตัว G มีตำแหน่งอยู่บนเส้นที่ 2 ของบรรทัดห้าเส้น

วิธีการจับรีคอร์เดอร์ และการวางท่าทาง มีขั้นตอนเบื้องต้นต่อไปนี้

มือซ้าย

- 1) นิ้วชี้ปิดอยู่บนรูที่อยู่ใกล้ปากเป่า (Mouth piece) มากที่สุด
- 2) นิ้วกลางปิดบนรูที่สอง
- 3) นิ้วนางบนรูที่สามตามลำดับ
- 4) นิ้วโป้งให้ปิดรูที่ด้านหลังรีคอร์เดอร์

มือขวา

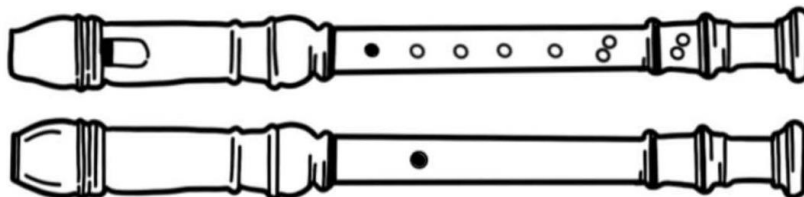
- 1) นิ้วชี้ กลาง นาง และก้อยของมือขวา ปิดรูที่เหลืออยู่ตามลำดับเรียงลงมาจนถึงรูสุดท้าย
- 2) นิ้วโป้งให้วางอยู่บนด้านหลังรีคอร์เดอร์เพื่อให้ถือได้เหมาะสมมือ

วิธีการเป่ารีคอร์เดอร์

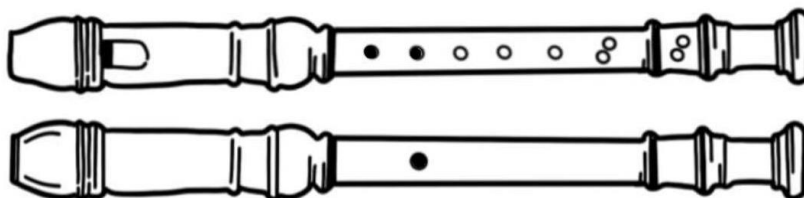
ให้ผู้เรียนใช้ลมอย่างเหมาะสม ไม่มากเกินไปจนเสียงแตก และไม่เบาเกินไปจนเสียงเพี้ยนต่ำ

การเล่นโน้ต B A G ของรีคอร์เดอร์

- 1) การเล่นโน้ต B มือซ้าย กดนิ้วชี้และนิ้วโป้ง

- 2) การเล่นโน้ต A มือซ้าย กดนิ้วชี้ นิ้วกลาง และนิ้วโป้ง

3) การเล่นโน้ต G มือซ้าย กดทุกนิ้ว

